

Hier is daarom wel allermint te zoeken een volgen van zeer dwalende, onde meningen. Doch ook bij een m.i. hoogst organische inspiratie, als waar de H. S. streng logisch betoog en redeneringen geeft als zeer dikwijls bij Paulus, is zooiets in haar bladen in het geheel niet te zoeken. Waar zou dan haar betrouwbaarheid blijven?

De Zoon Gods, — en immers Zijn Woord is het wat de Schrift behest, — is dan niet meer ten volle zooals Hij zich noemt: „Ik ben het Licht der wereld”. En dan terstond daarop: die Mij volgt, zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben”. Joh. 8:12. Het zal noodig zijn, dit dan aan te nemen met belangrijke beperkingen! Dit Licht Gods, dat, naar ik meende, absoluut is, houdt Zijn stralen naar sommige zijden in, laat naar sommige zijden ons armen en blinden in den steek, geeft ons, die Gods kinderen mogen zijn, in vele opzichten aan de duisternis van de wereld over! Wij zijn, naar een zekere zijde des levens, eigenlijk niet in Christus, en Christus eigen, Zijn lichaam, voor een groot gedeelte in elk geval moede zeilen op eigen kompas!

Echter neen. De Heere stelt zich nederbuigende, wel als 't ware afhankelijk van de onder menschen heerschevende vormen van denken en voorstellen, opdat Zijn openbaring werkelijk tot het algemeen menschelijk bewustzijn kunne komen, maar niet van hun dwalende, misleidende gedachten, om deze nog Goddelijk te bevestigen, en zoo, mede door Zijn bijzondere openbaring, die tot redding gegeven is, de duisternis nog dikker te maken. Doch neen, het karakter van duisternis is alleen eigen aan alle ongeloofige, en half-geloofige welschap, tot hoe hooge vlucht zij in uiterlijk opzicht moge komen.

Maar Gods Woord is wetenschap, in den meest vollen zin des woords, naar Zijn wezenlijken, door Gods Geest bedoelden inhoud; maar naar Zijn vorm is het niet wat men „wetenschappelijk” noemt. De Schrift spreekt immer de taal van het volk, opdat zij verstaanbaar zou zijn voor den eenvoudigen, en toch ook voor den hoogst stijgenden geest, opdat zij in waarheid zij „het boek voor de menscheit”.

Het is daarom wel zeker, dat de uitdrukking „de wateren onder de aarde” naar den vorm op één lijn staat met Jozua 10:12, 13. Ik neem dus de woorden geheel eigenlijk, en acht ze overeen te komen met de plechtige woorden in Gen. 7:11: In het zeshonderdste jaar des levens van Noach, in de tweede maand, op den zeventienden der maand, op dezen zelfden dag, zijn alle fonteynen des grooten afgronds opengebroken, en de sluizen des hemels geopend.

Opmerkelijk is zelfs, dat de bron der wateren, die over de aarde kwamen, gesteld wordt in de diepte, genoemd: „de groote afgrond”. Dat is dus voor de Schrift het groote water-reservoir.

En nu kan men van deze wateren niet zeggen, dat ze onder de aarde zijn, deze in haar geheel genomen. Maar men kan wel zeggen, dat zij voor ieder mensch onder de aarde zijn, die hij betreedt en bewoont. Zoo kwamen dus in Noachs tijd de wateren van boven én beneden; neen zelfs in de eerste plaats van beneden.

Maar, zal iemand zeggen, wat is daar voor levend wezen, dat men zou kunnen afbeelden? Ik zeg: wie zal daarop antwoorden? Wie heeft daar gezien? Wel men ik, dat niet alleen in wateraderen aan de aardoppervlakte, maar ook in grotere diepten wel visschen ontdekt zijn. Zoo heeft men in de Sahara wel zulk een ontdekking gedaan, en wel van zulke visschen als ook elders in rivieren in Afrika wel voorkomen, waaruit men dan zijn conclusies trok betreffende den vroegeren vermoedelyken vorm van dat woestijngebied. Doch ook in groote diepte heeft men wel visschen ontdekt, die echter wat verschillen van de op de aarde bekende.

Doch ook afgedacht van dat alles, kunnen de wateren der zeeën en oceanen niet met het water in het hart der aarde in verband staan? Zijn er niet plaatsen in den oceaan waar men geen grond kan peilen? Geeft dat niet althans de mogelijkheid aan van een hier bestaande, voor ons natuurlijk verborgen, eenheid met die diepste fonteynen der wateren? En indien dit niet te stout gedacht is, wat belet dan nog om te denken, dat het in de diepte der oceanen bestaande dierlijke leven zich zelfs ook uitstrekt tot in de diepste kolken der aarde. Ps. 18:16?

Bij het licht hiervan geven plaatsen als Ps. 136:6: die de aarde op het water uitgespannen heeft, en 24:2: Hij heeft ze (de wereld) gegrond op de zeeën, en heeft ze gevestigd op de rivieren, te denken. In Ps. 136:6 en 24:2 wordt voor „op” dezelfde praepositie gebruikt; die ook kan vertaald worden: over, overheen. Deze plaatsen geven blijkbaar aan, dat de aardkorst rust op, als 't ware, uitgespannen is over wateren, of: over wateren heen, die aanwezig zijn in diepe kolken, zeeën en diep verborgen rivieren.

Ook weten wij, dat in het ingewand der aarde zich vuur bevindt, hetgeen een eenigszins ondenkbare combinatie schijnt te geven. Doch, wat weten wij van hetgeen in het hart der aarde is, en kan zijn, en hoe en in welke verhouding tot elkander de elementen daar bestaan?

Het gaat in Ex. 20:4. Deut. 5:8 over drie ter-

reinen, vanwaar de Israëliet geen gelijkenis mocht nemen om zich daarvoor te buigen. Nu schijnt die laatste toevoeging „in de wateren onder de aarde” toch wat gezocht. Immers, er mogen levende wezens of organismen zijn, wie wéét daar van? Maar toch, wij hebben gezien, er is reden om aan te nemen, dat er hier wel zijn.

En ook dit. De machtige geest van het pluralisme (het tegendeel van het monisme), heersche in alle polytheïsme, animisme enz. kent geen bepaling. Geen éénheid is hier, alleen een eindeloze veelheid van beginselen, en hiermede in den grond van goden.

In de door ons besproken Goddelijke driedeeling nu, wordt niets uitgesloten. Er wordt geen ruimte gelaten. Er wordt van de schier onverbetterlijk afgodische neiging van Israël alle opening tot althans éénige afgodery finaal afgesneden. Niets, vanwaar ook gehaald, mócht vereerd. Uitsluitend den Heere kwam dit toe.

Maar, zal men zeggen, die uitsluiting is toch niet zoo volkomen. Immers, de wateren langs de lander worden niet genoemd, en daar zijn zeer zeker, ten minste voor het vermoeden der menschen, vrij wat meer organische wezens.

Mij dunkt, dit is verkeerd gezegd. In de tweede plaats toch wordt genoemd „hetgeen onder op de aarde is”.

Onder op de aarde, n.l. onder den hemel, is ten eerste het droge (het land) en in de tweede plaats water: rivieren, en ook de zeeën en oceanen, die (uitgenomen de gedeelten, die niet te peilen zijn), voor den mensch met gewone voorstelling, ter dege „op” de aarde zijn, en niet anders.

En zoo wordt Goddelijk hier de gansche aarde, ja het gansche heelal omvat. Niets van hetgeen in den hemel is, die ieder boven zich ziet en heeft, noch van hetgeen op de aarde, noch zelfs van hetgeen in de wateren onder de aarde is of men mocht meenen daar te zijn, mocht gediend. (Denk aan hetgeen men wel in de onderwereld, of tartarus zich dacht!)

Niets, niets van het gansche geschapene, niets van wat tot dat gansche gebied behoort, of men mocht meenen daar ergens ook te vinden te zijn, mocht voorwerp van aanbidding zijn, alleen, en uitsluitend de Heere God.

En hoe noodig voor den Israëliet een zoo scherp gesteld verbot was, toont wel de geschiedenis van eeuwen van vallen en weer opstaan en herhaalde oordeelen Gods, in de eerste plaats wegens afgodery, tot Israël eindelijk, eindelijk het ging verstaan, en zich daar kon plaatsen, dat er één ééniq God is, en slechts één zijn, n.l. de God Israëls.

A. M. DIERMANSE.

Wanneer wij bij dit stuk geen materiële opmerkingen maken, beteekent dit allermint, dat wij zulke opmerkingen niet hebben. Wij willen echter Ds Diermanse het vrije woord geven.

Redaktie.

## UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

### Pers-stemmen.

#### Prof. Dr. H. E. Dosker herdacht.

Zooals wij beloofd hebben, geven wij thans het artikel, waarin „De Hope” Prof. Dosker herdacht.

Zooals we verleden week meldten, Dr. Henry E. Dosker overleed te Louisville, Ky. op Donderdagmorgen den 23sten December.

Dr. Dosker is een onvergetelijk leider geweest in onze Gereformeerde Kerk. Ook tijdens zijn professoraat te Louisville, waaraan hij 24 jaren van zijn rijk en nuttig leven heeft besteed, bleef hij toch met hart en ziel de Kerk der Gereformeerde Vaders beminnen. Zijn zomervacaties bracht hij geregeld door in Michigan, zodat hij gestadig in contact bleef met onze Kerk en in vele gemeenten bij gelegenheid optrad om het Woord te bedienen.

Zooals Dr. J. van der Meulen in zijne welsprekende rede zei bij de begrafenisdiensten te Grand Rapids, Mich., Dr. Dosker was een der dienstknechten, wien de Heere vijf talenten had toevertrouwd en die met al die talenten gewoekerd heeft en ten zegen is geweest in den wijngaard zijns Heeren.

Dr. Dosker was een zeer welsprekend en bezielend redenaar op den kansel. Hoe boeiend wist hij voor de gemeente het Woord Gods te ontvouwen. Zijn onderwerp was Jezus Christus en dien gekruist. Hij was bezield in zijn overtuiging omtrent de waarheden van Gods geïnspireerd Woord. Niimmer was hij dor of droog in zijn betoog. Hij sprak niet alleen tot het verstand, maar ook tot het hart. Daarbij was hij altijd met ernst en kinderlijken eerbied vervuld als hij de waarheden des evangelies ontvouwde. Dr. Dosker had zin voor humor en wist er winst mee te doen in zijn lezingen op den professoralen catheder en in onderlinge gesprekken. Doch op den kansel hield hij die altoos op den achtergrond. Dan scheen hij vervuld te zijn met den ernst die gepast is voor „een sterveling die aan stervelingen” de waarheden van zonde en genade, van schuld en verzoening, van straf en vergeving, van gerechtigheid en heiligheid in Christus Jezus verkondigt. Dit is de buitengewone kracht geweest in zijne evangeliebediening en het geheim dat hij zoo algemeen gewenscht werd het Woord aan de gemeente te ontvouwen.

Drie gemeenten, zoo we ons niet vergissen, heeft hij in onze Kerk bediend, Ebenezer, Eerste Grand Haven en de Derde te Holland, alle in den staat Michigan.

Dr. Dosker was ook een geleerde in den volsten zin

des woords. Hij was studikus van top tot teen. Hij was op vele terreinen een belegen en goed onderrecht vorschier. Toen hij nog predikant was te Holland, gaven zijn geschriften getuigenis van zijn bekwaamheid en geleerdheid, met name op het terrein der Kerkgeschiedenis.

Dr. Dosker was niet alleen een kerkhistoricus van den eersten rang maar een onderwijzer zoodat er slechts weinigen worden gevonden.

Kerkgeschiedenis is een dor en droog vak, zoo heeft men vaak en niet geheel ten onrechte, beweerd. Niet elk geleerde heeft de bekwaamheid jeugdige studenten te bezielen met liefde en vooringenomenheid voor de geschiedenis der Kerk. Dr. Dosker blonk uit als professor in de Kerkhistorie. Nadat hij eenige jaren te Holland in het Seminarie onderwijs had gegeven, had men in de inrichtingen van andere Kerken de aandacht op hem gevestigd. Het gelukte de Theologische School der Presbyteriaansche Kerk te Louisville, Kentucky, hem te bewegen om een benoeming in die inrichting te aanvaarden, waarin hij een groot deel zijns levens met veel zegen heeft gearbeid.

Dr. Dosker heeft ook het lief en leed des levens ondervonden. Zijn eerste en tweede gade zijn beide hem voorgestaan in de eeuwige rust.

Ieder die hem van nabij gekend heeft, weet hoe diep hij die verliezen heeft gevoeld. Hij was een liefhebbend man en vader. Zijne kinderen had hij innig lief. Altijd hoorde men iets uit zijn mond omtrent zijne kinderen en later over zijne kleinkinderen. Hoe dankbaar was hij, dat zijne kinderen den Heere vreezen en ook dienstbaar zijn in de Kerk van Christus.

De Geref. Kerk is aan Dr. Dosker zeer veel verschuldigd. De gaven die de Heere hem had geschonken heeft hij goed besteed tijdens zijn dienst in onze Kerk.

Lange jaren heeft hij geregeld voor De Hope en The Leader gearbeid en zijn artikelen waren altijd in keurigen stijl geschreven.

Onder de vele boeken die van tijd tot tijd door hem in het licht werden gebracht, zijn vooral bekend: „De Zondagsschool”, „Het leven van Dr. A. C. van Raalte”, „Schetsen der Kerkgeschiedenis”, „De Hollandische Wederdoopers”, „Johan van Oldenbarnevelt, Martelaar of Verrader”.

In denzelfden geest schreef ook „The Leader”. Dit blad meldt nog, dat Dr. Dosker zeer hoog waardeerde de prediking en het onderwijs van Dr. N. M. Steffens. „Hij zag tegen hem op als tegen een reus in het verstand en een groot apologet”.

Dr. Beets wijdt aan hem een breed artikel in „The Banner”. Hij zegt: „Het Gereformeerde Protestantisme in Amerika heeft inderdaad door het verscheiden van Dr. Dosker een groot verlies geleden. Maar wij zijn dankbaar, dat hij zoo lang onder ons mocht blijven — een man met een rijken geest, een liefhebbend hart en altijd willig om hartelijk de hand uit te steken naar hen, die Christus lief hadden, ofschoon zij door kerkinuren van hem gescheiden waren”.

### Mohammedaansche Zending in Europa.

Deelden wij een vorig maal iets mee over de Mohammedaansche missie in Amerika, thans kunnen we eenige gegevens verstrekken betreffende Europa, al zijn ze verre van volledig en al zouden we onzen lezers liever een nauwkeurige statistiek voorleggen.

Wij ontleenen het onderstaande aan de „Ref. Schweizer Zeitung”.

Een merkwaardig teeken des tijds is het feit, dat in den laatste tijd de Islam bijna in alle landen der aarde door verenigingen, inlichtingen-bureaux, tijdschriften, tractaten, en onderwijs in Arabisch voor pasbekeerden stelselmatige propaganda voert, al gaat deze bedrijvigheid niet van den rechtmatigen Islam, maar van indische en perzische sekten uit. Zoo heeft de vurig voor de zending ijverende Indiër Mirza Ghulam in Woking in Engeland een moskee gesticht en een succes gehad, dat tot in adellijke kringen reikte; in Berlijn werden in de laatste jaren twee moskeeën gebouwd, in Parijs één met medewerking van de regering. Een gewichtige toekomst is overigens voor de mohammedaansche propaganda in de moderne kultuurwereld bij de bekende zwakheden van den Islam niet te verwachten. In Genève moet er binnenkort een moskee opgericht worden.

Wij zijn het er mee eens, dat dit op zichzelf geen reden tot ongerustheid biedt. Maar wel teekent het het verval van het christendom, dat zulk een zending nog eenigszins voet kan krijgen.

### Kerkelijk Berlijn.

Twee moskeeën op het groot aantal kerken in Berlijn beteekent nog niet heel veel.

De „Reformirte Kirchenzeitung” biedt het volgende overzicht:

Er zijn in Groot-Berlijn niet minder dan 747 kerken, kapellen en andere vergaderplaatsen voor godsdienstige doeleinden. De „Evangelische” Kerk is daarin natuurlijk het sterkst vertegenwoordigd, n.l. met 244, en van de 1198 geestelijken en predikers behooren er 471 tot haar. Bij de 399 personen, die in de publicaties van het Berlijnsch Statistisch Bureau als „geestelijken” der Nieuw-apostolischen aangegeven staan, zal het voor het grootste gedeelte wel om „leeken” predikers gaan. Desgelijks bij de 56 der Baptisten en de 19 der Adventisten. De Roomschen beschikken over 55 kerken en 187 geestelijken, terwijl de Joden 13 synagogen met 15 rabbijnen hebben. Behalve de Evangelischen, Roomschen en Joden hebben in Berlijn nog de volgende richtingen hun aanhangers: Nieuw-apostolischen (13046 leden), Katholiek-Apostolischen (6799), Baptisten (6660), Evangelisch-Lutherischen (5918), Methodisten (1197), Adventisten (1959).

De L. J. Lammerink schrijft in de „Hervormde Delftsche Kk.“:

Zelf zag ik het met eigen oogen, een deel van een dorp was platgebrand, een huisje was in het midden van de vlammen blijven staan. De vlammen waren over de woning heen geslagen en hadden de woningen van de buien aangetast, maar die eene woning was blijven bestaan en in die eene woning een man, voor wie het geweldensbezwaar was geworden zich te verzekeren. Leerde hij zoo in het vuur der beproeving niet verstaan in de handen van welk een Goddelijk Beschermers hij zich bevond?

Wat meent ge, dat zulke krachtige daden Gods niet zouden meewerken om de liefde overvloedig te doen worden in kennis van die onuitsprekelijke grootheid en goedheid Gods, maar ook in dat innerlijk gevoelen voor zijn rekening te staan, en hoe bedroevend het toch is, wanneer wij ons leven op allerlei terrein nog zoo zoeken te behouden, in plaats van het aan Hem over te geven en onze bekommernis zoo weinig op den Heere werpen.

Als nu de anderen komen vertellen, die met eigen oogen gezien hebben, hoe b.v. elders de bioscopen gespaard bleven en kerkgebouwen verbrandden, of weer elders bij een aardbeving of overstroming de gebouwen der communisten of der mohammedanen of der roomsche missionarissen gespaard bleven en die der gereformeerde zending werden verwoest, dan — ja, dan kunnen we weer van voren af aan beginnen.

De taak der kerkelijke pers in 1927.

Prof. Grosheide zegt in „N.-H. Kbl.“:

We mogen dankbaar zijn, dat de Synode bij haar arbeid zoo door onze kerkelijke pers is gesteund, en we vertrouwen, dat ook onze Pers verder zal medewerken om den welstand van het kerkelijk leven te bevorderen.

Die taak zal dan ook in 1927 moeilijk genoeg zijn. Misschien zelfs zwaarder dan ze was in het voorbij-gangene jaar.

Toen de zaak van Dr. Geelkerken aan de orde was, ging het om één kwestie, die op de Synode, waar al de Kerken bijeen waren, is behandeld. Nu komt het werk aan de bezwaarden. Dat geschiedt op tal van plaatsen. En het is lang niet overal hetzelfde. Het gevaar is groot, dat men rekening houdende met wat men vindt in eigen kring, algemeene maatregelen zal voorstellen, die elders niet passen en daar veeleer verkeerd zouden werken. Een uitlating nuttig hier, kan elders afstooten of de moeilijkheden vergrooten. Vooral omdat bij de bezwaarden zooveel misverstand lijkt te bestaan, onjuiste voorstellingen heerschen, zal het er te meer op aan komen te behouden, zooveel het kan. Hier kan de Pers veel bederven door goedbedoelde, maar toch onvoorzichtige uitlatingen.

Daarbij komt dan de Synode te Groningen. Straks gaan de rapporten verschenen. Betrekkelijk is het gemakkelijk, daarover te handelen, omdat we tot onze voorlichting wel gedocumenteerde, voor ieder te lezen rapporten zullen ontvangen. Toch, omdat we nu eenmaal in dagen van crisis leven, zal ook hier de bespreking veel zorg vereischen. Opdat niet dadelijk worde afgesneden, hetgeen wat nieuw of vreemd lijkt, maar alles rustig worde overwogen en goede vooruitgang van ons kerkelijk leven bevorderd.

Wereldbeeld en wereldbeschouwing.

De P. v. Dijk heeft indertijd in de „Zeeuwse Kerkh.“ enkele bedenkingen geopperd tegen dr. Schoutens uitspraken over het bijbelsch wereldbeeld. Gelijk hij zelf zegt, betrof zijn bezwaar de meening van dr. Schouten,

alsof de Bijbel in een ander wereldbeeld geschreven was, dan wij hebben; en aan die uitspraken van de H. Schrift welke op dit naïeve wereldbeeld betrekking hadden, geen normatief gezag zou zijn toe te kennen (blz. 18 Sch. Wereldb.).

De v. Dijk deelt nu mede, dat hem „van zeer geachte zijde uit Kampen“ geschreven is, dat zijn opmerking niet juist was. Immers, zoo merkte de correspondent van de v. Dijk op, er is immers onderscheid tusschen wereldbeeld en wereldbeschouwing. Het eene kan dus niet, het andere wel normatief zijn.

Hiertegenover zegt de v. Dijk dan weer:

Alleen merken wij op, dat wij bij de bestudeering van het boekje van Dr. Schouten „Het wereldbeeld enz.“ het onderscheid niet hadden leeren inzien tusschen „beeld“ en „beschouwing“. Wereldbeeld is de samenvatting van de kennis aangaande de inrichting van de wereld. Door het vragen naar de harmonie die al het geschapene beheerscht; het zoeken naar den oorsprong, het doel van het heelal tracht de mensch zich een wereldbeschouwing te verweren.

Daar die kennis, naar Dr. S. zelf verklaart, uit den aard een systematische kennis is, zal tot het wereldbeeld dus ook wel de beantwoording van de vraag naar den samenhang, naar de harmonie behooren. En natuurlijk staat (blz. 2) beginsel en feit in zoo nauw verband, dat van het beginsel waarvan men uitgaat zeer afhangt hoedanig de groepeerings van de feiten is. Zoodat toch ook „wereldbeeld“ vengoed een zeker resultaat is van mijn beginsel.

Wij hebben daarom het onderscheid tusschen wereldbeeld en wereldbeschouwing wezenlijk niet zoo gevoeld, als Dr. S. het wil duidelijk maken.

Voorts werd in den brief van de v. Dijk's correspondent nog betreurd, „dat men van theologische zijde telkens maar weer de beoefenaren van andere wetenschappen bij ons volk verdacht maakt“. Daarvan dachtte de auteur van den brief noodlottige gevolgen voor de kerken.

Hierop antwoordt de v. Dijk dit:

We hebben onze waardeering voor Dr. S. niet onder stoelen of banken gestoken; en zijn zeer matig in onze uitdrukkingen geweest. We meenen met onze „Zeeuw-

En even later:

Ja, tegenover hen, die beweren (zoals b.v. De Buskes), dat de classis water in den wijn gemengd en de Brussaard ten koste van de eerlijkheid was getreden, zegt Dr. H. C. van den Brink:

„Het zal echter nu na kennisneming van de feiten voor ieder wel overduidelijk zijn, dat van zoo'n middenstandpunt geen sprake is.“

Voorts valt nog te citeeren uit de pers, die tegenover de Gereformeerde kerken staat, een uitlating van de J. J. Buskes. Hij zegt in de „Overtoomsche Kk.“:

Laat men toch niet vergeten, dat de geest van het kerkelijk leven nooit bepaald wordt door scherpzinnige formuleringen en brede redeneeringen. De geest van het kerkelijk leven wordt bepaald door de levende personen, die in de kerk arbeiden. De geest van Assen wordt niet gehandhaafd door besluiten op papier, maar door levende personen die in dien geest leven. Al zijn allerlei besluiten in de kerk als officiële besluiten van de synode (hier kerk rechtsgeldig, praktisch beteekenen zij niets, wanneer de levende personen er niet achter staan).

Algezien van den onzaligen en langzamerhand door de repetitie wat vervelenden term „de geest van Assen“ ben ik het volmaakt met de Buskes eens dezen keer. Ik vind het alleen maar jammer dat hij zelf tegen deze wijsheid ageert, door b.v. te eischen, dat de classis Haarlem niet ieders „geest“ probee uit zijn werk, maar automatisch de paperassen, die in geval A dienst deden, één voor één voor den dag halen zal en als handleiding voor den loop van het geding gebruiken zal in geval B. Dat is te veel mechaniseerend, schematiseerend, inquisitoriaal, etc. Laat men niet heendringen om de groote waarheid dat niemand heeft willen verklaren wat de Brussaard heeft uitgesproken.

De Buskes stelt wel een regel maar is kwaad als de classis Haarlem hem opvolgt.

De „humor“ in het Evangelie.

In „De Wachter“ schrijft de heer T. v. d. Kooy over de geschriften van dr. M. v. Rhijn uit den lateren tijd. Hij brengt ook ter sprake, wat dr. v. Rhijn opmerkte over den „humor“ (de „ironie“) van Christus. De heer v. d. Kooy heeft zijn bedenkingen tegen de wijze waarop prof. v. Rhijn bewijzen zoekt bij te brengen:

Wat ons echter opvalt, en eigenaardig aandoet, is dat hij er in den breede op wijst, dat vele woorden van onzen Heere Jezus als „humor“ moeten worden verstaan!

Eens op dit pad, is het verbaazend, hoeveel humor hij in de Evangelien vindt. Hij ziet den Heere Jezus en de Apostelen en de schare, zelfs Abraham in de gelijkenis, al maar schudden van het lachen, of althans een ondeugend gezicht zetten, of glimlachend knikken.

Zacheüs zat in den boom. De menschen lachten hem uit, en rieden: „kijk Zacheüs eens! Jezus bemerkte dat men hem uitlachte... Toen Jezus bij Zacheüs in huis was, zei deze: „Ik ben een dief, maar ik zal het goedmaken!“ Bij hem aan huis werd voortaan nooit meer over geld gesproken (!)... Hoor van de weduwe en den rechter: „Het feit, dat de vrouw den rechter de ooren vol zankt, zoodat hij bang wordt, dat zij hem in het gezicht zal vliegen en de oogen uitkrabben, was wel geschikt om de hoorders te doen lachen...“

Als de Farizeeërs in Lukas 14 gaan zitten bij den maaltijd, probeeren zij allen naast den gastheer te komen; dringen op fatsoenlijke manier; trappen elkaar op de teenen en zeggen even „jardon“. Als Jezus daar wat van zegt, zit de gastheer voortdurend te knikken; hij is het daar wel mee eens...

De „humor-helpe“ kan, geloof ik, een soort obsessie worden. Dr. van Rhijn onderstelt ook al ironie in het woord des Heeren: „Judas, verraadt zij den Zoon des menschen met een kus?“ Hier werpen we in ons oordeel alle reserve af! In dit ontroerende oogenblik der gevangenneming, nu de Heere in Gethsemané heeft geleden, en zich vrijwillig aan zijn vijanden overgeeft, om daarmee den langen lijdensweg te betreden; in dit machtige moment van verschrikkelijke werkelijkheid, aan ironie te denken, vinden we psychologisch de ongerijmdheid zelve.

En zoo ook laat hij vader Abraham den Farizeeër met een „ondeugend gezicht“ aanzien, als hij spreekt van de groote kloof; „glimlachend en min of meer ironisch“, als hij zegt, dat ze Mozes en de Profeten moeten hooren; en als het gesprek uit is, knikt vader Abraham nog eenige keeren, en er ligt iets van ironie in zijn oog... „dat heb ik 'em es goed gezegd!“

Maar, vragen we, wat zou dat voor een Abraham moeten zijn, die een van zijn vleeschelijke nakomelingen in het helche vuur smarten ziet lijden, en hem dan in allerlei grappes en ironische gezegden de trekken van zijn Farizeesche systeem „thuis doet krigen“, zoals de schrjver wil?

Ik voor mij geloof, dat de ironie in Christus' woorden (en elders in den bijbel) niet te ontkennen valt. Maar eveneens dat de „bewijzen“ van prof. v. Rhijn niet alle recht gekozen zijn.

Nog andere bedenkingen heeft de schrijver in het algemeen:

Hij (dr. v. Rhijn) noemt het Evangelie „den blik, dien Jezus op de wereld had.“ Mij klinkt dit veel te beperkt, veel te relatief. Wij menschen hebben allerlei „blikken op de wereld“, de een zus en de ander zoó, en sommigen hebben al een heel vreemden kijk. Moeten we nu bij onzen Heere Jezus ook al spreken van den blik, dien hij op de wereld had?

Bij het woord van den Heere Jezus tot den moorde-naar: „Heden zult gij met mij in het Paradijs zijn“, teekent Dr. van Rhijn aan, dat Jezus hier wat „oversloeg“, n.l. den tusschen-toestand. Alweer, ik kom niet op het veld der exegese, maar moeten we bij den Heere Jezus van „overslaan“ spreken?

„In het huis mijns Vaders zijn vele woningen.“ Dr. van Rhijn noemt ze „logeerkamers“ (!).

Evangelische Gemeenschap (2285), Drieënnigheids-gemeente (658), Vrije Evangelische Gemeente (324), Oud-Katholieken (242), Christian Science (241). De Evangelischen tellen 3.100.000 leden, de Roomschen 442.781, de Joden 250.000. Ons zou vooral de vraag nog interesseren, hoeveel Evangelisch-Gereformeerden er in Berlijn naast de Evangelisch-Lutherschen zijn.

HEPP.

## PERS-SCHOUW.

Kwestie-Brussaard.

De gereformeerde pers neigt er toe, de zaak-Brussaard als afgedaan te beschouwen. De belangstelling, voorzover ze zich in persantikelen uitsprekt, lutt. Slechts enkele stemmen vallen te beluisteren van die bladen die me onder de oogen kwamen.

De J. G. Kunst schrijft in de „Geldersche Kerkh.“:

Wat Br. Scheurer van zijn ziekbed ons zond — men kan het elders in ons blad vinden — leeft in veler hart.

Een korte eenvoudige afdoende verklaring van de Br. ware op zichzelf aantrekkelijker geweest.

Er blijven nu broeders en zusters die niet het gegeven zich met geheel voldaan kunnen voelen en die niet helemaal gerust zijn.

Maar een andere vraag is of er billijke reden is voor kritiek op de handelingen der Classis.

Nu moet allereerst niet uit het oog worden verloren dat buitenstaanders niet alles weten wat er in besluiten vergaderingen wordt verhandeld.

En bovendien ondervinden zij niet den geestelijken invloed die er van de sfeer eener vergadering uitgaat en die ontegenzeggelijk mee van invloed is op de vorming van een oordeel.

Men kan tegen besluiten vergaderingen toornen zooveel men wil, maar ze blijven niet te ontgaan.

Juist in de classis Haarlem heeft men het met openbare vergaderingen beproefd maar het bleek niet te kunnen.

En zij, die van ons uitgingen en een tegenkerkverband formeeren hebben wel een grooten mond opgezet over het vergaderen in comité, maar ze doen het zelf ook.

De samenkomsten der bezwaarden zijn soms zelfs geheim en in hun samenkomsten van kerkelijken aard ontbrak het comité-generaal niet.

Vervolgens merkt de Kunst nog op:

Nu heeft men wel gezegd: waarom is aan de Br. niet dezelfde verklaring ter teekening voorgelegd als aan Dr. Geelkerken?

De meenvraag wat het beste is om iemand een verklaring ter teekening voor te leggen dan hem zelfs een verklaring te laten geven willen we zoó beantwoorden, dat naar omstandigheden moet worden gehandeld.

Aan Dr. Geelkerken, die telkens begon met iets te verklaren of toe te stemmen maar om het daarna weer te verzwakken of grotendeels terug te nemen is ten slotte een verklaring, aan het verhandelde ontleend, ter teekening voorgelegd.

De Synode zocht op deze wijze een positieve verklaring van hem te verkrijgen, waar hij zoo weinig positiefs gaf.

Aan de van Dijk, die zich veel meer gaf en met een betoog kwam tot de Synode, is als logisch gevolg daarvan gelegenheid gegeven zijn gedachtengang in een conclusie vast te leggen in een verklaring.

Verskil van behandeling is hiermee volstrekt niet bedoeld.

Maar daaruit volgt nu ook, dat met de verklaring van de Brussaard, geboren uit het verloop van de onderhandelingen met hem, genoeg kon worden genomen.

En dat deze verklaring toch inderdaad niet zoo onvoldoende is als wel wordt gemeend blijkt duidelijk uit de wijze, waarop de vroegere medestanders van de Brussaard haar hebben ontvangen.

Zij hebben hem hun toorn niet gespaard.

Of er dan in de gedraging van de Br. geen op-verklaarbare momenten zijn? Ongetwijfeld. Maar laat ons dat, zoo noodig, wel erkennen, maar niet beoordeelen.

Ik geloof dat we dan naar komen waar God alleen te oordeelen heeft en ook richten zal.

In „Het Kk.“ heeft dr. Kaajan het nog met een in-zender over de aangelegenheid. Inzender had het verloop van de kwestie-Brussaard vergeleken met den gang van andere procedures, en kwam tot een eindconclusie, die noch voor de Brussaard, noch voor de Geref. kerken bepaald vleidend is. Dr. Kaajan vat de bedenkingen van inzender aldus samen:

Dit alles is ongetwijfeld scherp gezegd.

De Brussaard heeft met woorden gespeeld.

En de Synode wilde bedrogen worden.

Waarop de Brussaard zegt: bedrieg haar dus.

Onze vriend haalt deze woorden van de Aalders bijbaard met groote instemming aan.

Dr. Kaajan wil de dingen wat anders zien. Hij verwijst naar de H. C. v. d. Brink, die toch niet de classis Haarlem zijn kritiek sparen zou als hij ze had:

Laat ik allereerst mogen opmerken, dat de H. C. van den Brink, de scherpzinnige theoloog van Zandvoort, over de kwestie-Brussaard gansch anders denkt dan zijn beide medestanders de Buskes en de Aalders.

Hij staat geheel aan de zijde van den „Gereformeerden“ medewerker van het „Handelsblad“ en van de S. P. Vermeer, die verklaarden, dat de Brussaard wel degelijk aan de classis Haarlem de volle honderd procent heeft gegeven.

Niemand zal mij onvel duiden als ik zeg, dat ik aan het oordeel van de van den Brink in dezen heel wat meer waarde toeken dan bijvoorbeeld aan dat van den jongen de Buskes.

teon. Hij  
oed onder-  
Holland,  
kwaamheid  
der Kerk-

oricus van  
zoons: er

zoo heeft  
veerd. Niet  
studen  
id voor de  
it als pro-  
nige jaren  
gegeven,  
kerken de  
de Theolo-  
te Louis-  
benoeming  
een groot  
arbeid.  
des levens  
zijn heide

hoe diep  
ehhebbend  
innig lief-  
drent zyne  
Hoe dank-  
re vreezen  
istius.

veel ver-  
d geschon-  
dienst in

Hope en  
u altijd in

door hem  
d bekend:  
A. C. van  
De Hol-  
marnevelt,

Leader“.  
oog waar-  
Dr N. M.  
tegen een  
doget“.

el in „The  
Protestan-  
het vers-  
geleden,  
onder ons  
ken goest,  
hartelijk  
ristus lief  
van hem

ding in

over de  
hans kun-  
streffende  
al zouden  
statistiek

de „Ref.

et feit, dat  
de landen  
in-bureau,

Arabisch  
ta voert, al  
schmatigen  
sekte uit,  
nde Indië  
n adellijke  
atiste jaren  
met mede-  
e toekomst  
propaganda  
nde zwak-

In Geneve  
ht worden,

p zichzelf  
el teekent  
l zulk pen  
n.

Berlijn.

kerken in

het vol-

447 kerken,  
goudlens-  
is daarin  
I. met 244,  
s behooren  
n de publi-  
als „gees-  
even staan,  
n „leeken“.  
taptisten en  
beschikken  
il de Joden  
Behalve de  
pen in Ber-  
aanhangers:  
liek-Apostol-  
isch-Luther-  
sten (1959).